

„Csak békében virágozhat a tudomány — s szépülhet az élet”

Beszélgetés a kétszeres Kossuth-díjas Fodor Gáborral

Foltos gúnyját kiadja-koromban egy füledt nyárelején estén a színház karatára sikerült belopakodnom. Markáns arcú, szikár férfi hegedült odalenn, a színpad mesz-szeségében. Csodálatos hangokat csalt ki a hegedűből! Gyerekszívem megreszkedett szépségűktől. Nem értettem a zenéhez, mégis lenyűgözött az előadás, egész valomat átjárta, mert éreztem: nagy művész ritkánhallott művészetében gyönyörködhettem... Zathureczki Edénék hívták a nagy művészt.

A napokban egy merőben más természetű előadásra lopakodtam be. Sötétjű, tatárosra nyírt bajszú, élénk tekintetű férfi számolt be munkája eredményéről, melyért

másodízben tüntették ki

Kossuth-díjjal. Szakképzettség híján nem sokat értettem az előadásból, csak épp a vázát. Mégis, olyasféle meghatódottság fogott el, mint a Zathureczki-esten, annak idején. Az előadó könnyen gördülő szavai nyomán, s a hallgatóság figyelemfeszülő arcát látva megéreztem, hogy most is nagy művész előadását hallgatom: a tudomány művészeit.

Fodor Gábor elvtárs, kétszeres Kossuth-díjas, a Szervekémiai Intézet vezetője, harmincyolc esztendő fiatal férfi. 1935-től 1938-ig díjtalan gyakornokként dolgozott ugyanebben az intézetben, Bruckner professzor oldalán. 1938-tól 1945-ig a Chinoín-gyárban alkalmazták, s csak a felszabadulás után kerülhetett ismét az egyetemre. 1949-ben lett tanszékvezetője, s 1951 óta az egyetem rektori tisztségét is betölti.

Elfoglaltsága sokszálú. Ezt előszobája képe is tükrözi: Martonyi János rektorhelyettes, s Kertész Lajossal, az egyetemi kórus karnagyával futunk össze az előszobában. Az egyik szegedi üzem küldötte is felkeresi Fodor elvtársat azzal a kéréssel: segítsen azon, hogyan lehetne a munkások kezét beszenyezni, a bőr poraiba befúvódó festéktől munka után megszabadulni? (Aznap délutánra megoldotta az intézet ezt a feladatot is.)

Fodor elvtárs fáradhatatlan mozgékonyssággal oldja meg szétágazó feladatait. Több ember energiáját igénylő munkája közben is volt ideje világviszonylatban is jelentős visszhangot keltő kutatásait folytatására.

— Mi e kutatások lényege?
— Törvények kutatásait végzik Kiss József és Kovács Ödön docensekkel, s más munkatársaikkal együttműködve. Népszerűen igyekszem összefoglalni munkánkat: abból kell kiindulnunk, hogy az anyagok teljes megismeréséhez

nem elegendő

egy szerkezeti képlet megadnunk. Egyazon vegyületnek kétféle térbeli módosulata, egymástól különböző hatást fejt ki. Az orvos ennek a térbeli szerkezetnek pontos ismeretét

retek nélkül nem képes értelmezni a hatást.

— Milyen fontos gyógyszerek térbeli szerkezetét vált ismeretessé kutatásai során?

— Például az úgynevezett alkaloidoké: az atropin, cocaine, scopolamin. Ezek oly intenzív élet-tani hatású szerves anyagok, melyeket a növényi világ termel. Ezek molekuláinak térbeli kutatása azt tárta fel: hogyan kötődik meg az illető anyag az élő szervezetben. Kutatásaink gyakorlati haszna: több fontos gyógyszer tömeges gyártásának feltételeit sikerült biztosítani. Mezőgazdasági hulladékból tudunk például atropint gyártani. E fontos

gyógyszer hulladékból való gyártását

munkatársaim, Kovács, Mészáros, Weisz elvtársak, — az Egyesült Gyógyszer- és Tápszergyár vegyszereivel karöltve oldották meg.

— Mi a kutatások távlatai?
— Kormányzatunk népgazdasági terveinek megvalósításában szeretnénk közreműködni, azzal, hogy kutatásaink eredményeit a mezőgazdasági hulladékokból nagybani felhasználását illetően fejlesztjük tovább.

Hogy e távlatok bizonyosan megvalósulnak, annak egyik bizonyítéka az a világ minden tájáról kapott elismerés, mely a kutatások eddigi eredményeit értékeli a világ soknyelvű sajtólapjaiban. A Szovjetunió tudományos akadémiájának folyóiratában a napokban jelent meg összefoglaló cikk Fodor elvtárs munkájáról.

— Milyen segítséget várnak professzor elvtársak további munkájukhoz?

— Szeretnénk, ha minél több vegyszert számunkra mód lenne, a szovjet tudomány tapasztalatainak megismerésére tanulmányútnak kaphatnánk. Kiválóan felszerelt intézetünk számára néhány olyan modern, a hosszas kémiai műveleteket automatizáló műszert szeretnénk kapni, melyek birtokában ezentúl is tartani tudnánk a kutatás szintjét; világviszonylatban is. Az egyetemi üvegtechnika kapacitását is növelni kellene, mert a felduzzadt feladatok következtében nem képes tökéletesen kielégíteni a két egyetem igényeit. A kormányzattól, a párttól minden lehetőséget megkaptunk eddig is az alkotó munkára. Meggyőződésem, hogy az elért eredmények csak a népi demo-

krácia tudományos viszonyai között valósulhattak meg!

Körülmutat az intézet pompás felszerelésén. Minden asztal, — még a folyósók is

zsúfolva vannak műszerekkel.

Vibrációs keverők, olaj-légszivattyúk, törésmutató meghatározók ragyognak szemünkbe mindenütt. A mikroanalitikai műszerek segítségével — melyek a gramm milliommódra mérnek pontosan — három-öt ezredgrammnyi mennyiségű anyaggal is teljes elemzést lehet elkészíteni.

A műszerek mellett mindenütt emberek sűrűnek. A szakember alkotó tevékenysége élettel telíti ezeket a mozdulatlan műszereket. Minden egyes dolgozó munkája fontos: Fiszter János segédlaboráns éppúgy, mint Lestyán János tudományos munkatárs. Egy-egy tudományos témakörön négy-öt tagú brigád dolgozik. A kollektív munkamódszernek nem kicsi a szerepe abban, hogy világviszonylatban is nagyjelentőségű térkémiai eredmények születtek Szegeden.

Beszélgetésünk az ebédidő szakítja félbe. Fodor elvtársat felesége — aki egyik legjellemzőbb munkatársa — és három vidámetekintetű gyermeke várja az ebédhez.

— Az eredményes munkához hasonló öröm csak egy van:

együtt lenni gyermekeimmel

— mondja meleg hangon Fodor elvtárs.

Nemcsak világhírű tudós, népszerű munkatárs, s három gyermek boldog édesatyja, hanem lelkes, sőt aktív sportember is Fodor professzor.

S példamutató bűkeharcos. Néhány hete Zürichben és Baselen tartott előadást. Hazánkban több lelkes, progresszív tudós-barátot szerzett ott, akik nagyra értékelik népi demokráciánk tudósainak munkáját, s akik meggyőződtek arról, hogy népünk az alkotó munka, a tartós béke tántoríthatatlan híve.

Búcsúznak. Halkan, de fűtött hangon mondja:

— Csak az alkotó békében virágozhat ki a tudomány, s szépülhet tovább a tudomány eredményei nyomán életünk, a dolgozó ember élete.

Dér Endre

Arleszállítás Csehszlovákiában

Prága (TASZSZ) Csehszlovákia Kommunista Pártjának központi bizottsága március 29-én teljes ülést tartott. A plénum megvitatta és jóváhagyta azt a párt- és kormányhatározat-tervezetet, amely az élelmiszerek és iparcikkek kiskereskedelmi árának harmadik csökkentésére vonatkozik. A kérés-

déssel kapcsolatban Viliam Siroky tartott beszámolót.

Március 30-án este közzétették Csehszlovákia Kommunista Pártja és a kormány határozatát az 1954. április elsején életbelépő újabb árleszállításról. Az 53 ezer árucikkre vonatkozó árcsökkentés eredményeként a lakosság egy év alatt 56 milliárd koronát takarít meg.

Öt megye kiskereskedelmi vállalatainak versenyében első lett a szegedi

Az elmúlt hét folyamán a Szegedi Kiskereskedelmi Vállalat központjában a megszokottnál is élénkebb munka folyt. A vállalat versenyfelőlésénél időről-időre megjelentek a vezetőség és a Szakszervezeti Bizottság tagjai és a félíg elkészített versenyértékelés fölé hajoltak. A vállalat az elmúlt év folyamán indított 5 megye közötti verseny első értékelésére készült.

A kormányprogram célkitűzései a Szegedi Kiskereskedelmi Vállalat valamennyi dolgozóját arra készítették, hogy

az eddigigél fokozottabb munkával segítsék elő a fogyasztók minél tökéletesebb áruellátását.

A Szakszervezeti Bizottság a feladatokat megbeszélte a dolgozókkal, amelyek eredményeként a Kiskereskedelmi Vállalat dolgozóinak jelentős része egyéni versenyvállalásokat tett. Ugyancsak ekkor született meg a győri, debreceni, pécsi és miskolci Kiskereskedelmi Vállalatoknak elküldött 1953. IV. negyedévtől kezdődő hosszúléjárati versenyki hívás is. A versenyki hívásban a forgalmi tervek maradéktalan teljesítésén kívül a szakoktatás, a munkafegyelm és az adminisztráció megjavítása is szerepel.

A Kiskereskedelmi Vállalat dolgozói az elküldött versenyki hívást komolyan is vették és minden igyekezetükkel azon voltak, hogy a vállalt célkitűzéseket meg is valósítsák.

Az 1953. IV. negyedévi csúsforgalmat a vállalat igyekezett a legzavartalanabban megvalósítani

és ennek érdekében — amikor a nagykereskedelmi vállalat a szállítási nehézségek miatt nem tudta az árut szállítani — például Salgótarján, Bonyháddal és a budapesti gyártóművekkel közvetlenül vették fel a kapcsolatot és szerezték be a szükséges áruellátásokat.

Munkájuk eredményeként a megye 6 kiskereskedelmi vállalata közötti verseny negyedévi értékelése alapján a IV. negyedévre vonatkozólag elnyerték a Kereskedelmi Iroda által a legjobb kiskereskedelmi vállalat részére alapított vándoraszólót.

Ilyen előzmények után történt meg az 5 megye közötti verseny értékelése, amelynek eredményeként

a Szegedi Kiskereskedelmi Vállalat elnyerte a „Legjobb vidéki kiskereskedelmi vállalat” részére alapított vándoraszólót.

Mindkét első helyezést kétségtelenül azt mutatja, hogy a Kiskereskedelmi Vállalat dolgozói minden erővel azon vannak, hogy a kormányprogram megvalósításához hozzájáruljanak. Látják azonban azt is, hogy még igen sok hiánynosság van a vásárlók ellátása szempontjából a választék és a minőség tekintetében és ezért már a választék és a minőség megjavítására vonatkozó vállalásokat is kibővítették.

A Szegedi Kiskereskedelmi Vállalat valamennyi dolgozójának még fokozottabban kell küzdeni a jelenleg még fennálló hibák kiküszöbölésért. Ezt az eddigigél fokozottabb mértékben megköveteli a lakosság jobb áruellátása.

Jövedelmező a selyemgubótermelés

Selyemtermelésünket is érinti a mezőgazdaság fejlesztéséről szóló határozat. A termelés ágazat első szakasza: a selyemgubótermelés — más kifejezéssel selyemhernyótenyésztés — kétségtelenül mezőgazdasági vonatkozású mellékfoglalkozás. A kormányprogram szellemében tehát tovább kell haladnunk a megkezdett úton selyemtermelésünk felvirágoztatásában.

Kapcsolódjék tehát a vidéki lakosság minél szélesebb rétege a gubótermelésbe, mindazokon a helyeken, ahol erre lehetőség van, vagyis elég eperfa áll rendelkezésre. Egyéni termelői mellékterületként — egyéb gazdasági munkájuk elvégzése mellett — könnyen elérhetnek 800—1000 forint körüli jövedelmet, mindössze 15—16 munkanap alatt. 30—32 napig él ugyan a selyemhernyó, de kiskorában csak napi 1—2 óra elfoglaltságot jelent az eperfalevelszedés és a hernyó-

gondozás. Nagyszámú családok három-négyszeresére fokozhatják az említett eredményt. Csoportos — kollektív — tenyésztések pedig az elmúlt évek tapasztalatai szerint a legjobban jövedelmezők, mert természetesen a gubótermelésnél is érvényesülnek a közösségi munka jólismert előnyei.

A gubótermelésre megfelelő tájékoztatást ad a Selyemtermelői Vállalat központja, Budapest, V. Bathory u. 22, azután a vállalat mindegyik megyei kirendeltsége és közössi megbízottja. Pár napja megkezdtek már a vállalat közgei a termelők szerződését. A tanácsok segítők elők ezt a munkát, mert a selyemgubótermelés népgazdaságunk számára igen nagyjelentőségű.

Helyes, ha az állami gazdaságok és tsz-ek kollektív tenyésztést hoznak létre.

Retek Dezső

Pályázati felhívás

A Csongrád megyei Tanács Népművelési Osztálya azért, hogy a falusi kultúrotthonok a dolgozók művelődésének központjaivá váljanak s bennük második otthonukra leljenek, 1954. április 4-e tiszteletére „Tegyük széppé, otthonossá kultúrotthonainkat”-mozgalmat indít a megye valamennyi kultúrotthona között.

A mozgalom célja, hogy a legszélesebb tömegeket vonjuk be a kultúrotthonok életébe azok csinosítása, otthonosabbá tételén keresztül is. Célja a mozgalomnak az is, hogy a társadalmi erkölcs megfelelő mozgósításával, a helyi ötletek, az anyagi erőforrások feltárásával, azoknak jobb kihasználásával szépségű kultúrotthonainkat, felhasználva ehhez a helyi népi díszítőművészetet, a néprajzi hagyományokat, a népi hímzéseket, az agyagipari készítményeket, a gyékény- és csuhéjfonási anyagokat stb. A mozgalomnak ki kell terjednie a kultúrotthon környékének csinosítására is, tehát a fásításra, a parkosításra.

A pályázaton benevezések alapján lehet részt venni. Benevezési lapok a népművelési osztályon igényelhetők.

A pályázaton résztvehetnek, illetve díjazásban részesülnek:

1. Falusi kultúrotthonok;
2. Kollektív versenyzők (tömegszervezetek, termelőszövetkezetek, gépállomások stb.);
3. Egyéni versenyzők.

PÁLYADIJAK:

I. KULTÚROTTHONOK PÁLYADIJA:

1. díj 10.000 Ft, 2. díj 6.000 Ft, 3. díj 4.000 Ft.

Nagyösszegű díjazásban részesül-

nek tehát azok a kultúrotthonok, amelyek a pályázat során a legjobb eredményt érték el. A jutalmak a kultúrotthonok felszerelésének és berendezésének kiegészítésére fordítandók.

II. KOLLEKTIV DIJAK:

1. díj 1.500 Ft, 2. díj 1.000 Ft, 3. díj 800 Ft.

A fenti díjazásban részesülnek azok a szervezetek (tsz, ÁG, DISZ, MNDSZ, MSZT, földművelőszövetkezet stb.), amelyek a kultúrotthonok csinosításában a legjobban közreműködtek. A pályadíjak összege a szervezet kulturális kiadásainak fedezésére szolgál.

III. EGYÉNI VERSENYZŐK PÁLYADIJA:

1. díj 500 Ft, két 2. díj 400—400 Ft, 3. díj 200 Ft.

Pályadíjban részesülnek azok az egyéni versenyzők, akik a legtöbb ötlettel, ízléssel, áldozatkészséggel járulnak a kultúrotthonok csinosításához.

A fenti pályadíjakon kívül oklevélben és könyvjutalomban részesülnek mindazok a kulturálisok, akik jó munkát végeznek.

A verseny időtartama 1954. április 4-től augusztus 20-ig tart. A pályadíjakat elbíráló bizottság munkáját augusztus 1-ével kezdi meg. Az értékelést az augusztus 1-i állapotnak megfelelően végzi.

A pályázatok legkésőbb április 20-ig küldendők be a járási, illetve a megyei tanács népművelési osztályára.

A pályázati felhívással kapcsolatos bármilyen kérdésre a megyei népművelési osztály pontos felvilágosítást ad.

A Csongrád megyei Tanács Népművelési Osztálya

SZEGEDI JEGYZETEK

Tavaszi a Tiszaparton

Nekünk, szegedieknek úgy a szívünkhez nőtt a Tisza, mint édesanyjához a gyermek, a pesti emberhez a Duna, a szőlőgrádiakhoz a Volga. Partján a szegedi vár romjai, a törökülásra, a hős vándorokra a város felépítőire emlékeztetnek, akik itt élték a Tisza partján, itt születtek, itt örültek az apródedek születésének és sokan semmi kincsért sem hagyták volna el a várost...

Innen a hídról nézve a megfjódott századeleji házakat, arra gondolunk, hogyne szeretnénk ma még jobban a mi városunkat, ahol most már a mi kezünk épít, új lakásokat, műzeumot, bölcsődedet, szebb életet...

Lenn a mélyben, a hid alatt csónak sikklik a hullámokon. A benne ülő felhőz, s mintha est mondaná: szép az élet. Az első tavaszi vad-evezős! De nemcsak egy! Piros tréningruhában ott feljebb ketten is húzzak a lapdát, aztán össze-kucorodnak, az állukig húzzák fel a térdüket és

mintha el akarnák lökni magukat a csónakból, kinyújtózkodnak, hatalmas merítve a napról csillámló vízben — szökik a fénylő csónak egyre feljebb a vízen. Már meglevenedett a mi Tiszánk.

Gyerünk sétáljunk egyet a partján!

Az enyhe szellő belopodik a lazán kötött sálak alá, a kabátok kibegnek, élénkcsínú tavaszi ruhák villannak elő.

Sétálin-sétány ágyaiban frissen gereblyezett föld feketélik, s lám a mesz-szirtől még száraz agú orgonabokor ágain kö-zelről nézve fakadó kis levélhék bontakoznak.

Lent a parton a Nagy-körúttal egymagasságban horgászok lesik a víz színét kiltatóan, véglen türelemmel, hogy mikor „kupja”. Semmi jel, csak a szél borzól apró hullámokat. Nírvs fogás — seba, majd lesz holnap, vagy vasárnap, mikor már minden horgász ellepi a Tisza partját, majd csak lesz akkor aki fog pontyot, harcsát, vagy másféle

halat. De most egyikük felkapja a botot... Húzza a szinórt... „Ej, meg-szökött, lerágta a csal-étkeket” — bosszankodik a türelmes horgász, de már másik kukac kunkorodik a horgon.

A víz közepén kis frissen festett, zöld lak sikklik felfelé.

A part fővényén még ott az ősi avar, zizegve nyomódik össze a lábak alatt. A fűszálak ágai még üresek, még nem érzik az igazi tiszapartii illatot, nem hullanak még a fehér pihék a fákról, de a száraz fű között már bújik elő a friss, üde, zöld fűszál — a hírnök.

De nicsak! Kis pöltöm tápéi gyerek merészkedik a töltésen, pirosbabos, fodros kötöben. Fenn a töltésen pedig kart karba öltve szerelmes pár sétál.

Idősebb néni és bácsi topog — ők is sétálnak a Tisza partján, élvezik a tavaszi nap első melegét.

A tápéi révnél hangos zörgéssel ereszkednek a kompra a parasztszeker-ek — tavaszi munkát végeztek odaát a réten tápéiak, s most dél-

után visszatérnek haza, a faluba. A komp szin-te zajtalanul közeledik a tuloldról, ütemesen markolják meg a drótkötelet a rajta lévő, ház-zák maguk felé, néha csobbanás hallatszik, a víz tükrözik a napsfényben. Motorcsónak zaja varja meg a csendet, a komp köztől alatt elsuhan, s a hullámok a homokos partra verődnek. Szép a Tiszapart már most is, pedig ezernyi szépsége még csak most kezd kibontakozni...

Milyen jó nyáron elnyúltan fekvődni a forró homokján, ringani hullámain; árnyat adó fűszál közt, a csárdákban borozgatni, énekelni, vidáman, békében...

A napi szorgalmas munka után ott van minden szegedinek a széke Tisza, evezhet vízen, sétálhat partján, leheveredhet már most is egy pokrócon, olvas-hat, labázzhat, kártyáz-hat, hallgathatja a szél rugását. Szórakozást, erőt nyújt a mi Tiszánk — élvezzük hát majd örömeit.

Markovits Tibor